

Wat kunnen we bijdragen aan verbetering van ons genootschap?

Met deze vraag startte ik een discussie in de groep 'Het Apostolisch Genootschap' van LinkedIn. Daar zijn meer dan 600 reacties opgekomen van meer dan 30 deelnemers. Hieronder poog ik de gedane voorstellen samen te vatten. Bij elk van de 14 onderwerpen volgen telkens onderwerp, enkele bijdragers, en tekst met bijbehorende initialen. Deze samenvatting diende als basis voor een gesprek met landelijk voorganger J. Zwart dat op 3 oktober 2014 plaatsvond. Van de 14 onderwerpen werden via een stemming onder de deelnemers de 7 meest urgente uitgekozen. Deze vormden het thema van het gesprek op 3 oktober waaraan een twintigtal mensen deelnam. Een verslag van deze bijeenkomst volgt na deze samenvatting.

Rob Tijdeman

Inhoud

Samenvatting	p. 1
1. Andere naam voor het genootschap	p. 2
2. Heldere missie, visie en strategie	p. 2
3. God	p. 3
4. Topstructuur van het genootschap	p. 3
5. Historisch besef, aandacht voor rituelen	p. 4
6. Naar buiten gericht zijn	p. 4
7. Inbreng van ouderen en jongeren	p. 5
8. Opleiding en denktank	p. 5
9. Steun aan verzorgers	p. 6
10. Meer openheid, meer transparantie	p. 6
11. In- en uitstroom.	p. 7
12. De eredienst	p. 7
13. Verscheidenheid aan werkvormen	p. 7
14. Ethiekcommissie	p. 8
Verslag van gesprek op 3 oktober 2014	p. 8
1. Andere naam voor het genootschap	p. 9
2. Heldere missie, visie en strategie	p. 10
3. Topstructuur van het genootschap	p. 11
4. Opleiding en denktank, Steun aan verzorgers	p. 12
5. Meer openheid, Naar buiten gericht zijn	p. 13
Bijlage. Feedback gevraagd na een eredienst	p. 14

Samenvatting

1. Andere naam voor het genootschap

(Ad van de Graaf, André Meester, Manfred Horstmanshoff, Klarie Olofsen, Bessel van den Hazel, Frits van Yperen, Ad de Haan, Frank van de Ham, Jan van der Klooster, Ed Oosting, Ben Luberti, Martin Booi)

AvdG: Met de huidige naam hebben velen binnen en buiten het genootschap moeite, vanwege de beladen geschiedenis van het genootschap en de verwarring met andere apostolische richtingen. Het is duidelijk waar het 'Vrijzinnig Genootschap' voor staat: invulling geven aan religieus en spiritueel beleven, aandachtig en hulpvaardig naar elkaar, liefdadig en verbindend zijn naar de samenleving, in liefde en barmhartigheid werken aan een mooie wereld. AM: Ik snap die naamsverandering wel. Uit het boek van Brand blijkt dat het genootschap geheel is losgezongen van zijn wortels en een geheel andere koers is gaan varen. MH: Als je van de naam 'apostolisch' afstand doet, verlies je je identiteit. We moeten als genootschap geen afstand nemen van de naam 'apostolisch', maar ons op de oorspronkelijke betekenis van die naam bezinnen en er juist inspiratie uit putten. KO: De naam Apostolisch Genootschap moet blijven. Gooi je geschiedenis niet weg om populair te zijn of lekker te bekken. BvdH: Een verbinding tussen verleden en toekomst: Vrijzinnig Apostolisch Genootschap. FvY: 'Apostolisch' is van de apostelen afkomstig, tot hen behorende of op hen betrekking hebbende, met hun geest overeenkomend. Toch doet het woord apostolisch een dogmatiek vermoeden, zoals gebonden aan een apostolische geloofsbelijdenis. In die zin voegt het woord 'Vrijzinnig' in Vrijzinnig Apostolisch Genootschap waarde toe. AdH: Het lijkt me beter de kwalificatie 'apostolisch' niet meer te laten terugkomen in een nieuwe naam van het genootschap. Daarmee onderscheidt het zich duidelijker van de andere –orthodoxe- apostolische denominaties. FvdH: Misschien is 'vrijzinnig' toevoegen aan 'apostolisch' zinnig, het maakt iets duidelijker. Wat mij betreft het woord apostolisch echter graag laten staan. JvdK: Elan vind ik een mooi woord. Ik ben lid van Elan. Mmmm. EO: Hoe geef ik weer wat ik ervaar en wat anderen begrijpen? Friends of a friend? Brotherhood? Ik zoek een naam die weergeeft: de wereld is niet van ons, maar aan ons, een universele beweging met meer 'wij-gevoel'. BL: Gnostisch Religieus Genootschap met aan het hoofd een landelijk voorganger? MB: Die naamsverandering komt wellicht vanzelf naar voren als we aan de slag gaan.

2. Heldere missie, visie en strategie van het genootschap

(Martin Booi, Eddy Anneveldt, Rob Tijdeman, Reinoud Wieling, Manfred Horstmanshoff, Ad de Haan, Henk Samplonius, Ben Luberti)

MB: Wat ons ontbreekt is een breed gedragen missie, visie en strategie. Van de missie (wat is de bestaansgrond van het genootschap?), visie (hoe zien we de toekomst ervan?) en strategie (wat is het plan van aanpak?) zijn veel bouwstenen op de website te vinden, maar zijn met name de missie en visie onvoldoende helder. Daardoor schiet het met het plan van aanpak niet goed op. Daarvoor is lef nodig en veel kennis van het levensbeschouwelijke veld. We kunnen ons beter een levensovertuiging –gebaseerd op een aantal universele waarden- noemen dan een religie, waar een gedeeld godsbegrip aan ten grondslag ligt. Het zal een kunst zijn om een goede balans te vinden tussen een duidelijk richting en voldoende vrijheid. In het verleden waren er te strakke kaders, nu lijkt er eerder te veel ruimte. RT: Misschien moet je, voordat je een commissie hiervoor instelt, enkele mensen vragen hun visie op te schrijven. Die teksten kunnen dan als uitgangspunt voor een commissie dienen. RW: De groep Groei heeft al veel onderzoek gedaan. Ik denk dat veel ingrediënten al aanwezig zijn en dat alleen een aansprekende eindformulering nog ontbreekt. MH: De eerste zorg moet niet zijn het aantrekken van nieuwe leden, maar het behoud of zelfs terugwinnen van wie zich teruggetrokken hebben. AdH: Volgens mij moet in de missie de nadruk worden gelegd op de verantwoordelijkheid van de mens op de eigen vierkante meter en het stimuleren van waarden en competenties die in de mens zelf zitten. HS: Wat mij betreft een duidelijk christelijke richting! BL: Christendom betekent dat je een christus erkent

en daar gaat al veel bij mis. Daardoor ontbreekt de christelijke signatuur voor het genootschap. We kunnen beter zeggen dat we een genootschap zijn dat zoekende is naar de waardevolle bijdragen uit het verleden en heden van alle bijdragers aan de cultuur die we nu hebben. Ook wij kunnen daar een bijdrage aan leveren om zo een menswaardiger samenleving te bereiken.

3. God

(Ed Oosting, Henk Samplonius, Jan Kwakkel, Ad de Haan, Manfred Horstmanshoff, Rob Tijdeman, Klarie Olofsen, Ad van de Graaf)

EO: Het noemen van het woord God roept bij mensen een beeld op van: opperwezen, bovennatuurlijk, oppermachtig. Het Apostolisch Genootschap onderschrijft dit niet en is daarom geen lid van de Raad van Kerken. Het lijkt me daarom verstandig een ander woord dan God te gebruiken (of bij gebruik ervan het altijd direct en duidelijk nader te omschrijven). HS: We moeten God niet vergeten, anders worden we God-vergeten mensen. Het religieuze gevoel moet voorop staan. JK: Laten we het woord God schrappen uit waar we voor staan. Ik vind 'Bron van zijn' een betere uitdrukking. Het zou ons helpen op een begrijpelijke en aansprekende manier uit te leggen waar we voor staan. Ik deel erg het gevoel voor het onnoembare, het ondoorgrondelijke en het niet te bevatten ondeelbare geheel. AdH: Ook ik heb moeite met het gebruik van het woord God in pantheïstische zin, omdat dat snel verwarring geeft. Een orthodox gelovige in de biblebelt kan een heel ander beeld voor ogen hebben dan ik. Wellicht een kleine verzameling van woorden aanleggen, als alternatief voor God. Binnen zo'n verzameling is altijd wel een creatieve oplossing te vinden in (lied)teksten. HS: Elk synoniem voor God doet voor mij afbreuk aan wat ik voel bij het woord God. MH: Ik zie geen enkel bezwaar tegen het gebruik van het woord God in pantheïstische zin (God in alles en allen). Als je de naam God niet meer gebruikt, snijd je de band met je verleden door. RT: Het woord God heeft vele betekenissen. Het kan nuttig zijn het woord te gebruiken, bijv. in verband met een Bijbelverhaal of om die verscheidenheid uit te drukken. In andere gevallen kan het beter zijn om met een andere term preciezer aan te geven wat je bedoelt. Ik vind 'het Eeuwige' (in plaats van 'de Eeuwige') een mooie aanduiding van het transcendent karakter van God. KO: Laten we de naam God blijven behouden. Het is een eeuwenoud gebruik om het onbenoembare zo te duiden. AvdG: Laten we vaststellen dat leden van Het Apostolisch Genootschap in iets hogers moeten geloven buiten zichzelf om, maar daar zelf invulling aan mogen geven en daar een naam aan geven.

4. Topstructuur van het genootschap

(André Meester, Martin Booij, Ad de Haan, Ed Oosting, Manfred Horstmanshoff, Ad van de Graaf)

AM: Het past bij de ambitie van het motto 'In liefde werken aan een menswaardige wereld' om de eigen grenzen op te geven en zich te wijden aan dat motto 'wereldwijd'. Het genootschap vormt in mijn visie een werkgemeenschap met religieuze elementen van mensen die samen dingen willen delen in het belang van het grotere geheel. MB: Het bestuur wil ons graag actief hebben, maar realiseert het zich wel dat een bestuursvisie van twee kantjes niet genoeg is? De kleine groep van veranderingsgezinden in een gemeenschap loopt zich stuk, omdat er onvoldoende ruggensteun is vanuit het bestuur. AdH: Ik pleit ervoor dat in het genootschap bestuurlijke verantwoordelijkheid en verantwoordelijkheid voor de geestelijke verzorging worden ontkoppeld. Nu heeft de apostel vetorecht in het bestuur, is hij verantwoordelijk voor de geestelijke verzorging en wijst hij dienenden en zijn opvolger aan. De Raad van Toezicht bestaat uit mensen uit de 'inner circle' rond de apostel. Waarom daarin geen deskundige niet-leden die het genootschap goed kennen en/of een klankbordgroep van exen? Geef het genootschap een verenigingsstructuur. EO: Persoonlijk voel ik me volledig verantwoordelijk voor 'Ons Werk'. Ik heb daar geen juridische status voor nodig. Een organisatie moet de deelnemers wel passen, anders werkt het niet. Ik schat in dat een verenigingsvorm nu een brug te ver is. MH: De apostel is het

onderscheidende en verbindende element in ons Werk. Hij heeft er niet om gevraagd te worden benoemd, hij is geroepen. Door de apostel krijgt ons Werk warmte en bezielende kracht. Door hem niet te noemen dreigt ons genootschap zijn unieke karakter kwijt te raken. AvdG: Onze apostel wil zich graag broeder onder de broeders genoemd heten. Moeten we nu echt in de mensverering blijven steken of er weer naar terugkeren? Het zou diep triest zijn en een miskening van vele lieve, prachtige mensen, als het genootschap zijn warmte en bezielende kracht alleen aan de functie van apostel ontleent. AM: Ik zie als een van de meest fundamentele problemen van het genootschap wat de legitimering van het geroepen zijn is. MH: Roeping komt van binnen, maar je ervaart het als iets wat groter is dan jezelf.

5. Historisch besef, aandacht voor rituelen en Bijbel

(Manfred Horstmanshoff, André Meester, Klarie Olofsen, Rob Tijdeman, Bessel van de Hazel, Ed Oosting)

MH: Naar mijn mening zouden we er goed aan doen te herbronnen, onze bronnen in de christelijk-humanistische traditie weer op te zoeken. Als je het woord 'apostel' niet meer hoort, mis je een essentieel element uit ons Werk. Als je de apostolische taal niet meer gebruikt, kweek je vervreemding. Ook vraag ik aandacht voor rituelen. Die zorgen voor continuïteit en verankering in de traditie. Echte vernieuwing komt voort uit traditie en idealisme. Een punt van belang hierbij is de confirmatie. AM: Christelijk-humanistisch is mij te eenzijdig geformuleerd. In onze wortels zijn vele culturen opgenomen. Je moet oppassen dat geschiedenis niet een last wordt die je in je bewegingsvrijheid beperkt. De vraag is niet of je de traditie in ere wilt houden, maar hoe je dat doet. Er zal plaats moeten zijn voor traditionelen en modernen, en alles daartussenin. Traditie is niet essentieel en maakt zeker geen deel uit van de identiteit. KO: De kunst van vernieuwen en toch de oude waarden enigszins behouden is de sleutel volgens mij. Daar hebben niet alleen jonge mensen behoefte aan, maar ik ook. RT: Door de geschiedenis van ons genootschap en de betekenis van de rituelen te kennen, kunnen we beter bepalen wat we willen veranderen en hoe dat te doen. Je kunt dan fouten uit het verleden vermijden. Ik maak wel een scherp onderscheid tussen de historische ontwikkeling willen kennen en deze willen voortzetten. Dat laatste noem ik conservatisme. Ons genootschap heeft altijd met trots verkondigd dat het geen dogma's kent en open staat voor vernieuwingen. BvdH: Er is niets tegen elke zondag de Bijbel te lezen en aan het geloof van Jezus een voorbeeld te nemen. EO: Woorden als God en Eeuwige en de taal van de Bijbel geven voor mij niet de essentie weer van ons Werk.

6. Naar buiten gericht zijn

(Rob Tijdeman, Ad van de Graaf, André Meester, Reinoud Wieling, Eddy Anneveldt, Manfred Horstmanshoff)

RT: Een van de aspecten die zullen moeten wijzigen om het genootschap aantrekkelijk te houden voor jongere generaties en instromers is het woordgebruik. Neem bijvoorbeeld de uitdrukking 'eenvoudig apostolisch zijn'. Wat voelt een niet-apostolische die dit hoort? Als iemand die er buiten valt. Terwijl het om eigenschappen gaat die voor elk mens gelden. De term is niet helder en vereist veel achtergrondkennis. AvdG: Toekomstbeeld: De naam Apostel, als middelpunt, wordt niet meer gebruikt en is nu Groot Voorganger. AM: Een vraag is of het genootschap er goed aan doet om ledengroei na te streven. Ik denk het niet. Lidmaatschap van organisaties is uit de tijd. Het genootschap zou de eigen grenzen moeten opgeven en zich wijden aan dat motto 'wereldwijd'. RW: Als we het gedachtegoed centraal stellen kun je heel goed apostolisch-zijn zonder een binding met welke gemeenschap dan ook. Dan kun je je inspiratie halen uit activiteiten voortkomend vanuit het gedachtegoed met mensen die hetzelfde doel voor ogen hebben. Concentreren op zaken waar we goed in zijn: aandacht aan zieken, proces van overlijden en rouwverwerking, thema's over levensvragen. RT: Zou het mogelijk zijn wekelijks een filmpje op Youtube te plaatsen over een aansprekend, bij het genootschap passend, onderwerp? EA: Naar buiten treden is erg afhankelijk van de enkeling die dat wil. De anderen vinden het eigen nest veiliger en lekkerder.

MH: Wie in zijn ijver om voor niet-apostolischen toegankelijk te zijn ook intern de eigen taal laat varen, vernietigt zijn eigen cultuur en kweekt vervreemding. Betekenissen van woorden wijzigen, maar de oude betekenissen blijven meeklinken.

7. Inbreng van ouderen en jongeren

(Bessel van den Hazel, Klarie Olofsen, Rob Tijdeman, Henk Katgert, Ad de Haan, André Meester,)

BvdH: Laten we de ouderen niet een beetje in de kou staan? Ofwel, bouwen aan de toekomst met waardering voor wat gebouwd is? KO: Mijn ouders hoorde ik ook vaak zeggen: "Wij doen er niet meer toe. Er wordt alleen over jeugd gesproken." Natuurlijk heeft de jeugd de toekomst, maar vergeet de ouderen en de middengroep, vaak de ouders van de jonge mensen, niet. RT: Terwijl ouderen de grootste actieve leeftijdsgroep in het genootschap vormen en het in veel opzichten dragen, zijn ze nauwelijks of niet in het bestuur, beleidsbepalende commissies of kringen van dienenden vertegenwoordigd. Ik denk dat het inschakelen van mensen die op een relevant gebied hun sporen in hun beroepsuitoefening hebben verdiend en na hun pensionering bereid gevonden worden om zich in te zetten voor het genootschap een waardevolle bron van kennis en ervaring zou bieden, iets wat je bij de Jongerenraad mist. HK: Jongeren hebben hun eigen(tijdse) besef en invulling van religie. Dus continuïteit scheppen door terug te gaan naar de oorspronkelijke bronnen met gebruikmaking van een eigentijds taalgebruik. AdH: Als je jongeren serieus wilt nemen, moet je ze ook werkelijk wat te zeggen geven. Het gaat niet om kleine kinderen, maar om mensen van 18 tot 40 jaar. RT: Ik denk dat zeggenschap niet gepast is. Daarvoor is het bestuur verantwoordelijk. Ik vind het wel belangrijk dat adviezen van commissies en raden openbaar gemaakt worden en dat een bestuur motiveert waarom het van een advies afwijkt als het dat doet. AdH: Ik denk aan een vorm van instemmingsrecht met betrekking tot de opzet, organisatie en inhoud van de jeugdverzorging. Ik kan me voorstellen dat de rechten van de jongeren op papier worden gezet en de rechten van de Jongerenraad zwaarder worden bij onderwerpen die dichterbij de jongeren staan. AM: Medezeggenschap en inspraak, het zijn instrumenten die bedoeld zijn macht te reguleren bij belangentegenstellingen. Volgens mij is dat hier niet aan de orde. Draagvlak is essentieel.

8. Opleiding en denktank

(Rob Tijdeman, Eddy Anneveldt, Ed Oosting, Manfred Horstmanshoff, André Meester)

RT: In ons genootschap wordt de leiding gelegd in handen van mensen die in de praktijk bewezen hebben goede verzorgers te zijn. Kerken kennen opleidingen waar mensen theoretisch worden onderlegd. De humanisten hebben de Universiteit voor Humanistiek in Utrecht. EA: Zorg voor een denktank die echt 'out of the box' kan denken. Dat heb je nodig als je echt wilt veranderen. EO: Deskundigen (vrijwilliger of professional, onbetaald of betaald, leden of niet-leden) zijn volgens mij nodig om de haken en ogen onderbouwd af te kunnen wegen en keuzes te maken. Zo'n denktank zou ook exen en externen moeten omvatten. MH: Het genootschap heeft in eigen kring deskundigen op het gebied van financiën, orgelbouw, huisvesting, enz., maar niet op het terrein van godgeleerdheid of wijsbegeerte. Zij mogen niet beleidsbepalend zijn. Ze kunnen als adviesorgaan dienen en een lange-termijnperspectief bieden op levensbeschouwelijk gebied. Het hebben van zo'n heldere visie geeft rust in de hele organisatie. Zo'n adviesorgaan kan ook contacten onderhouden met soortgelijke bureaus van andere instellingen. Daarvoor is wel expertise nodig. Het wordt tijd om die expertise van 'binnen' of van 'buiten' aan te boren. AM: Het idee van een wetenschappelijk bureau vind ik leuk en misschien ook nuttig, maar noem het niet wetenschappelijk.

9. Steun aan verzorgers

(Eddy Anneveldt, Frank van den Ham, Ad van de Graaf, Rob Tijdeman, Manfred Horstmanshoff)

EA: Het onderwerp 'Verdieping eredienst' staat al decennia op de agenda en komt niet van de grond. De reden hiervoor is dat de leiding niet wil dat er veel geleerd wordt over presentatie, opbouwen verhaal, indelen dienst, enz. "De aangewezenen moet authentiek blijven." Alsof je niet authentiek kan blijven als je veel geleerd hebt. FvdH: In de verzorging van samenkomsten is passie gepaard aan diepgang onontbeerlijk. Het is een opgave om wat in ieder mens leeft te bezielen en te versterken. Training en opleiding kan daarbij helpen. Ook de input van theologen die diepte aan een Bijbeltekst kunnen geven die anders verborgen blijft. In een genootschap met lekenpriesters vraagt dat forse ondersteuning. Daarmee aan de slag en wel de authenticiteit behouden! Niet alleen de 'gereedschapskist' van de verzorgenden vergroten, maar ook de ruimte die ze mogen nemen.

AvdG: Toekomstbeeld: Er is een eigen scholings- en vormingsinstituut waar meerdaagse trainingen worden gegeven op het gebied van religieuze verdieping, leiding geven, begeleiding, presentatie, spreekvaardigheid, mediatraining, ethiek en geestelijke- en maatschappelijke hulpverlening. Er worden positieve en inspirerende verhalen verteld en vertaald naar een hedendaagse (vrijzinnige) toepassing. Niet alleen de Bijbel wordt gezien als boek van wijsheid, maar ook bijvoorbeeld de Koran, de Thora en boeken van het Boeddhisme. RT: Door verhalen kunnen we aansluiten bij het verleden en de ontwikkeling verduidelijken. Het zou goed zijn als er elke week door een landelijk groepje op dat vlak deskundigen verhalen, gedichten e.d. zouden worden genoemd die bij de weekbrief aansluiten en waaruit verzorgers naar behoefte zouden kunnen putten. Overigens moet alles wat tijdens een dienst gezegd wordt, wel door verzorgers 'heengegaan' zijn.

MH: Vorming van zielsverzorgers gebeurt in de eerste plaats in de praktijk. Een degelijke achtergrondkennis van de apostolische traditie is echter ook nodig, en die ontbreekt steeds vaker door de snelle roulatie van de arbeidsplaatsen.

10. Meer openheid, meer transparantie

(Rob Tijdeman, Ad de Haan, Harry Bakker, André Meester, Reinoud Wieling,)

RT: Veel langer dan in de samenleving zijn in het genootschap beslissingen genomen zonder dat die goed naar buiten toe beargumenteerd werden. Publiceer rapporten van adviescommissies, zoals 'Groei' en geef aan waarom adviezen niet worden opgevolgd als dat zo is. Als het bestuur goed en open communiceert over waar het mee bezig is, zal het veel meer opbouwende kritiek, steun en begrip verwerven. Nu wekt het vaak bij broeders en zusters een gevoel van machteloosheid. Het is belangrijk dat, wanneer het bestuur een vraag stelt of een opdracht geeft, duidelijk wordt gemaakt wat de speelruimte is. Verder dat niet achteraf blijkt dat een beslissing al duidelijk is op het moment dat de vraag gesteld werd in de verwachting dat het advies daarmee wel zal overeenstemmen.

AdH: Communiceer niet alleen bij de start van een project of activiteit, maar ook tussentijds en aan het eind. Nu heb ik het gevoel dat zaken wel eens 'doodbloeden'. Verder zou het de communicatie met de wereld buiten het genootschap vergemakkelijken als discussies op een forum op de (publieke) website van het genootschap gevoerd zou kunnen worden. Ik vind het dan wel fundamenteel dat een discussie vrij gestart kan worden, zonder toestemming van een moderator, en alleen achteraf verwijderd wordt als deze discriminerend, beledigend of anderszins onfatsoenlijk is. HB: Er is behoefte aan planmatige actie, die breeduit gecommuniceerd wordt. Helaas is er een sterke drang om iedereen binnenboord te houden, maar die staat iedere essentiële vernieuwing in de weg. AM: Er wordt wel gevraagd om feedback, maar er wordt vervolgens weinig mee gedaan. Ik zie dat als een van de belangrijkste problemen van het genootschap: het omgaan met en organiseren van de aanwezige (soms zelfs opgeroepen) visies, verwachtingen en behoeften. RW: Volgens mij concluderen we dat de huidige organisatie-inrichting misschien wel wat tekortkomingen kent.

11. In- en uitstroom

(Klaas Strooker, Rob Leenders, André Meester, Ad de Haan, Suzanne Brouwer)

KS: Als zijinstromer ontdek ik, sinds 7 jaar volgend, een positieve ontwikkeling binnen het genootschap, en dat op meerdere vlakken. Meer openheid, actievere inbreng in de dienst. Een onderzoek onder herintreders en zijinstromers zou van grote waarde kunnen zijn om te weten te komen hoe de ontwikkeling door hen ervaren wordt. RL: Deze opmerking is me uit het hart gegrepen. Anderen laten mij de rijkdom zien van de apostolische cultuur en ik moet nog maar eens goed kijken. AM: Hoeveel herintreders en zijinstromers zijn er eigenlijk? AdH: Ik zie in mijn netwerk dat er best veel exen zijn die een positief gevoel hebben over het gedachtegoed. Worden de redenen om het genootschap te verlaten wel goed onderzocht? SB: Sinds een jaar of 10 neem ik niet meer plaats in een gemeenschap in. Dat wil niet zeggen dat mijn levenshouding is veranderd. Herhaaldelijk heb ik voorgesteld om meerdere mensen die afscheid hebben genomen bij elkaar te zetten en te vragen aan te geven waarom zovelen afscheid hebben genomen. Het idee is echter nooit opgepakt. AM: Ik vind dit een kans bieden: ex-leden uitnodigen om vanuit hun rijke ervaring 'buiten' een bijdrage te leveren aan de ontwikkeling van het genootschap. Geen commitment aan de organisatie, geen lidmaatschap, maar op projectbasis.

12. De eredienst

(Rob Tijdeman, Klarie Olofsen, Jan Kwakkel, Bessel van den Hazel)

RT: Sommige gebruiken sluiten niet meer aan bij de maatschappij, zoals het niet vooraf bekend maken wie voorgaat in de dienst. KO: Ik zou het heel goed vinden om vooraf te weten wie er voorgaat. Je bent dan vrij om thuis te blijven als degene die voorgaat voor jou niet boeiend is of irriteert. RT: En andersom, om te komen, als je eigenlijk van plan was om niet te gaan. JK: In het district Almelo zet ik de districtsindeling omstreeks het einde van de districtsvergadering op de districtswebsite. BvdH: Voor mij weegt de verrassing wie er is het zwaarst. Ik vraag me niet af of ik wel of niet zal gaan. RT: Niemand wordt gedwongen van tevoren te kijken wie voorgaat. Ik ken mensen die een slechte zondag hebben als er een bepaalde voorganger is. En verschillende mensen hebben dat bij verschillende voorgangers. Ik vind het van weinig respect en begrip van het anders zijn van de ander getuigen als de 'verrassing' wordt opgedrongen. Ik vind het door JK genoemde systeem elegant en praktisch. KO: Ik mis vaak in de eredienst het spreken uit eigen leven, dus ervaringen. Het is vaak te veel theorie en te weinig werken uit de weekbrief. Ik mis vaak de diepgang en het religieuze aspect.

13. Verscheidenheid aan werkvormen

(André Meester, Reinoud Wieling, Ed Oosting)

AM: De variëteit aan beelden wat het genootschap in essentie is en zou moeten geven is momenteel zo groot dat de leiding voor een onmogelijke taak staat dat allemaal 'binnenboord te houden'. Daarom denk ik dat je veel meer verschillende, wellicht uiteenlopende werkvormen mogelijk moet maken. Ik denk dat impliciet wel gekozen is voor de optie van 'veel kamers', maar dat dit niet geïmplementeerd is in de organisatiebeelden die in de top leven. RW: Vraag blijft of die kamers wel goed zijn omschreven. Kernvraag daarbij is: 'Waar zijn we goed in?' We moeten het idee loslaten dat het apostolisch zijn zit in de eredienst en bekende gemeenschapsactiviteiten. Je kunt gewoon de traditionele vormen in stand houden en daarnaast nieuwe activiteiten starten. Zo sluit je niemand buiten en maak je de doelgroep groter. EO: Zoeken naar inspiratiebronnen en werkvormen in onze omgeving (lokaal, regionaal, internationaal) en waar het kan samenwerken creëert kansen om het gedachtegoed te etaleren. De hoofdtaak van de organisatie wordt dan karaktervorming, educatie en organiseren van contactvormen van de leden onderling.

14. Ethische commissie

(Rob Tijdeman, Klarie Olofsen, Ad van de Graaf)

RT: De ontwikkeling van de ICT heeft een enorme invloed op de samenleving en het gedrag van mensen. Dat doet nieuwe ethische vraagstukken ontstaan, zoals pesten via sociale media, op seksuele acties met minderjarigen gerichte contacten via sociale media, verlies van privacy, ge- en misbruik van gegevens door de zakenwereld. Als privépersoon is het veld nauwelijks te overzien. Specialistische kennis is hiervoor nodig. Zou ons genootschap, zo mogelijk in samenwerking met andere kerken en humanisten, geen landelijke commissie van deskundigen kunnen instellen die de vinger aan de pols houdt en mensen en instanties adviseert? (Een combinatie van ICT-ers, ethici, psychologen, pedagogen, juristen en wellicht nog anderen.) Apostel J.L. Slok zei al dat hij ons genootschap een passende plaats in de samenleving wilde geven. Hoe worden ethische waarden in ons land behartigd? De orthodoxe standpunten door SGP, CU en mogelijk CDA. Maar de vrijzinnige?

KO: Deskundigen per district waar een verzorger raad kan vragen zie ik als iets wat nodig is. AvdG: Op het gebied van het juist hanteren van de nieuwe media zijn al veel mensen en instituten bezig. We staan nog maar aan het begin van een verdere revolutie. Het is goed dat er ook binnen het genootschap nagedacht wordt hoe we met de nieuwe media omgaan.

Verslag van de bespreking te Baarn op 3 oktober 2014

In de LinkedIn-groep van Het Apostolisch Genootschap is een discussie gestart met als uitgangspunt: 'Wat kunnen we bijdragen aan verbetering van ons genootschap?' Daarop zijn meer dan 600 reacties gekomen van rond de 30 mensen. Onder die reacties was een van landelijk voorganger Jan Zwart, namelijk om eens op Berg en Dal hierover te komen praten. Dat gesprek vond op 3 oktober plaats. Daarbij waren aanwezig

als voorzitter: Fred Abbink (FA),

van de LinkedIn discussiegroep: Harry Bakker (HB), Martin Booij (MB),

Kees Bouman (KB), Ad van de Graaf (AvdG), Ad de Haan (AdH),

Bessel van den Hazel (BvdH), Manfred Horstmanshoff (MH), André Meester (AM),

Klarie Olofsen (KO), Ed Oosting (EO), Rob Tijdeman (RT) en Frits van Yperen (FY),

uit, maar niet namens het Bestuur en Dienstencentrum: Jan Zwart (JZ) en Kier van der Wal (KvdW),

van de redactie van De Stroom: Mariska van Glastra van Loon-Lipsius,

en uit belangstelling: Truus Bouman-Komen (TBK), Jan van Dijk (JvD), Ineke van

de Graaf-Lugtmeier, Gerard Kamstra en Berrie Tijdeman-Broertjes.

Dit verslag is gemaakt door Gerard Kamstra en Rob Tijdeman.

Ter voorbereiding van het gesprek was een samenvatting van 14 onderwerpen gemaakt waaruit door de deelnemers 7 onderwerpen waren geselecteerd die in vijf rondes waren ondergebracht. Voor elke ronde was 20 minuten uitgetrokken: vijf minuten voor een inleiding, vijf minuten voor een reactie van Jan Zwart, en tien minuten voor discussie. Het gesprek begon met een welkomstwoord van de voorzitter en een kennismakingsrondje. (Dit kon mooi even omdat de techniek ons in de steek liet, waarbij de door AvdG meegebrachte laptop gelukkig uitkomst bood.) Er was een korte pauze na de derde ronde. De bijeenkomst werd afgesloten met een uitnodiging van Jan Zwart om over een jaar een vervolgsprek te hebben om te bespreken hoe het er dan voorstaat, en een slotwoord van de voorzitter.

- **Ronde 1: Andere naam voor het genootschap**
Onderwerp 1 van de Samenvatting.
Inleider: Ad van de Graaf.

Inleiding

Ad van de Graaf geeft een toelichting op de naam. Hij merkt op dat Het Apostolisch Genootschap (HAG) is losgeslagen van zijn wortels en een andere koers is gaan varen. Het is een vrijzinnige ondogmatische levensbeschouwelijke organisatie geworden. Hij benadrukt de verwarring met andere dogmatische geloofsrichtingen die ook de naam apostolisch dragen. De naam klopt niet met de vorm en de inhoud. Het belemmert nieuwe instroom en inhoudelijk contact met de samenleving. AvdG noemt als voorbeeld dat de Ned. Protestanten Bond haar naam heeft gewijzigd in 'Vrijzinnig Nederland', omdat hier de vlag ook al tijden niet meer de lading dekte. Veel leden hebben moeite met de naam, zowel binnen als buiten HAG. Velen spreken dan ook niet van HAG maar van het/ons genootschap. De naam apostolisch legt een relatie tot dogmatiek. AvdG propageert zelf 'Vrijzinnig Genootschap'. In de LinkedIn-discussie kwam vaak naar voren om de naam apostolisch niet meer terug te laten komen in een nieuwe naam. De nieuwe naam moet weergeven dat het om een universele beweging gaat met een groot wij-gevoel.

Tegenstanders in deze discussie beweren dat we geen afstand moeten nemen van de naam apostolisch. Het betekent verlies van identiteit. Die moet je niet weggeven om populair te zijn.

AvdG benadrukt dat de terminologie apostolisch en apostel schade heeft aangericht in veel levens en dat nog steeds doet, met name in liefdesrelaties die ontstaan met iemand van een andere kerkelijke richting. Zelf is hij hier ook het slachtoffer van geworden. Zijn apostolische geschiedenis wordt op dit moment beschreven.

Conclusie en aanbeveling: wijzig de naam voor een nieuwe frisse start!

Reactie Jan Zwart

JZ stelt dat, net als bij diverse andere gremia, de meningen sterk uiteenlopen. Wat voor naam zou het in de toekomst moeten zijn?. Voorlopig wordt de huidige naam gehandhaafd, maar intussen wordt in het bestuur gesproken over een mogelijke wijziging.

Het woord apostolisch heeft een boodschap in zich. Is het wel verstandig om de naam te veranderen? Hij is niet ervan overtuigd dat een verandering een verbetering is. Een naam is ook een merknaam. Als je die verandert, ben je hem kwijt en zal het veel inspanning kosten om de naamsbekendheid weer terug te krijgen!

Discussie

MH citeert de dichter J.C. Bloem: 'Elke verandering is een verslechtering, ook als het een verbetering is'.

'Apostolisch' betekent vredebrenger! Beter dan veranderen is herbronnen.

TBK: De wortels zijn 2000 jaar oud. Noem het 'Vrijzinnig Apostolisch Genootschap'.

FY: Het is belangrijk dat je uitlegt waar je voor staat. De naam apostolisch is voor gelovigen verwarrend, omdat zij daardoor denken dat wij de kerkelijke (dogmatische) apostolische belijdenis doen. Terwijl we daar helemaal los van staan.

RT: De jeugd doet het al: Wellicht is ApGen als vlotte aanduiding bruikbaar.

BvdH: Doe niet te moeilijk over de naam. Het is niet erg iets uit te leggen. JvD: De boodschap moet iedere keer wel verteld worden! Herhaling is nodig!

Ronde 2: **Heldere missie, visie en strategie**

Onderwerp 2 van de Samenvatting.

- Inleider: Martin Booij.
-

Inleiding

MB begint eerst met enkele basisbegrippen:

Organisatie: een groep mensen die werkt aan een gezamenlijk doel

Missie: Wat is de bestaansgrond van de organisatie? 'Waarom?

Visie: Hoe zien we de toekomst van de organisatie? Waarheen?

Strategie: Wat is het plan van aanpak? Hoe voeren we dat uit? Wie en hoe?

Hij vraagt of de missie en visie van Het Apostolisch Genootschap voldoende duidelijk is. Is het religie of levensovertuiging? Is het christelijk of niet-christelijk? Is er schepping of evolutie? Zijn er heldere kaders of is het all-inclusive?

Hij schetst dat er onderzoeken en plannen genoeg zijn. Maar wie voert ze uit? Is er een link tussen enerzijds missie en visie en anderzijds strategie? Hebben we daar een gezamenlijk beeld van?

Hij roept het bestuur op daadkrachtiger te zijn. Van reflectie naar interactie. Van activiteiten binnen het genootschap naar activiteiten in de samenleving.

Reactie Jan Zwart

JZ licht toe dat er met de apostelwisseling altijd eerst veel moet worden heroverwogen en opnieuw opgestart. In 2012 is de aandacht gericht op de jeugdverzorging. In 2013 is een aandachtspunt 'krachtige zielsverzorging' geweest en daarnaast externe betrekkingen. Er zijn nu maandelijkse contacten met andere geloofsgemeenschappen. Voor 2014/2015 is zichtbaarheid in de samenleving de focus: wat wil je bereiken? Het bestuur laat zich voorlichten door professionals op dat gebied. Hij licht verder toe dat tijdens de wekelijkse bijeenkomst van de kring van districtsvoorgangers ongeveer 80% van de tijd besteed wordt aan de voorbereiding op de eredienst en dat dit noodzakelijk is als voorbereiding op de districtsvergaderingen en erediensten zelf.

Discussie

RT: Wees helderder over missie, visie en vooral strategie.

KO: De erediensten gaan eerder achteruit dan vooruit. Worden wel de juiste mensen geselecteerd?

TBK: Het gaat om communicatie en compassie. Worden de goede dingen verteld en is er gevoel voor elkaar?

BvdH heeft een huivering om de missie en visie die er is te gebruiken. Het bestuur zou ook meer aanwezig moeten zijn en richting moeten geven.

AvdG: De jeugd spreekt makkelijk in het openbaar. Wijs junior voorgangers aan.

KvdW: Er is veel beweging, maar die is niet overal bekend. Er wordt in de breedte gewerkt. Voorgangers bereiden de voorgangersconferenties voor en jongeren de jongerenconferenties, Jongeren willen actief in de wereld zijn. Het bestuur steunt dat.

HB: Ik vind dat niet zichtbaar. Maak het op www.apgen.nl zichtbaar.

MB: Er is een stevig fundament. Ga daar nu op bouwen!

- **Ronde 3: Topstructuur van het genootschap**
Onderwerp 4 van de Samenvatting.
- Inleider: André Meester.
-

Inleiding

AM geeft eerst toelichting op de toegenomen diversiteit. In de tijd van apostel L. Slok was er maar één weg. De variëteit is sindsdien sterk toegenomen. Neem die variëteit als uitgangspunt. Sta open voor andere gedachtegoeden en neem over wat je past. Dat heeft consequenties voor de bestuurlijke inrichting. Kijk daarvoor open om je heen.

Een eerste keus is: Stichting/kerkgenootschap versus Vereniging. In een vereniging is niet een bestuur, maar de algemene ledenvergadering het hoogste orgaan. Belangrijk is dat de bestuurlijke verantwoordelijkheid en de verantwoordelijkheid voor de geestelijke verzorging gescheiden worden. Ze betreffen zaken die verschillende competenties vereisen. Kijk ook naar de Raad van Toezicht die nu uit een *inner circle* rond de apostel bestaat. Gesuggereerd wordt deskundige niet-leden met kennis van het ApGen hierin mee te laten doen of een klankbordgroep te vormen van ex-lidmaten.

Als laatste komt de plaats van de apostel aan bod: Is hij inspirator/eerstgeroepene of hoofdbestuurder? Wat is thans de legitimering van zijn roeping? Kan deze nog gevonden worden in onze geschiedenis?

Reactie Jan Zwart

JZ benadrukt dat de plaats van de apostel, het Bestuur en de Raad van Toezicht open staan voor alle opties. Dat de apostel vetorecht heeft is formeel juist, maar JZ ervaart het zo niet in de praktijk. Voor het nemen van een beslissing wordt eerst veel informatie verzameld en in het Bestuur ter sprake gebracht. Voorlopig wordt de huidige structuur gehandhaafd.

Discussie

MH: De apostel is de eerstgeroepene! Zijn plaats is te vanzelfsprekend geworden en daarmee vanzelfzwijgend.

TBK met betrekking tot de geschiedenis: de Bijbelse apostelen en die van de 'Catholic Apostolic Church' beschouwden zich als door een persoonlijke God geroepen en als spreekbuis van God. Apostel L. Slok had een ander godsbeeld, maar datzelfde besef, door God geroepen te zijn, en dezelfde overtuiging 'de' woorden des eeuwigen levens te spreken, die geen tegenspraak dulden. Dat heeft veel verdriet gebracht. In onze tijd past dit niet meer.

AM: Het type afhankelijkheid uit de tijd van L. Slok past niet meer in deze tijd.

JZ: Het Werk is groter dan de apostel. Het gaat niet om afhankelijkheid, maar om aanhankelijkheid.

AM: Aanhankelijkheid is ook een vorm van afhankelijkheid.

BvdH: Voor velen is er geen alternatief voor de afhankelijkheid gekomen en wordt leegte ervaren.

EO: Laat de apostel werkzaam zijn als geestelijk leider en niet overal als voorzitter aanwezig zijn.

- Ronde 4: **Opleiding en denktank** en **Steun aan verzorgers**
- Onderwerpen 8 en 9 van de Samenvatting.
Inleider: Manfred Horstmanshoff.

Opleiding en denktank

MH: Er is een brede wens dat een wetenschappelijke adviesraad wordt ingesteld die het genootschapsbestuur en de kring van districtsvoorgangers gevraagd en ongevraagd kan adviseren over theologische, wijsgerige en ethische kwesties. Tegenwoordig is het woord van de apostel niet meer de enige inspiratiebron. De plaats van de apostel en van de omgeving zijn veranderd. Informalisering, informatisering, het gestegen algemene opleidingsniveau en de snelle wisseling van verzorgers zijn de trefwoorden die deze veranderingen aangeven. De prediking (de leiding van diensten) en het pastoraat (de zielsverzorging) zijn in handen van leken gebleven. Een valkuil is 'Google-diensten', waarin religieuze bezinning en inspiratie wijken voor overdracht van oppervlakkige kennis. Professionalisering van de ondersteuning en opleiding van de geestelijk verzorgers is noodzakelijk, evenals herbronning op theologisch en wijsgerig, in het bijzonder ethisch gebied.

Een in te stellen wetenschappelijke adviesraad zou in die leemte kunnen voorzien. Daarin zouden deskundigen zowel uit apostolische kring als daarbuiten zitting kunnen hebben. Daarbij blijven apostel, bestuur, en landelijke kring van districtsvoorgangers (en op lokaal niveau de voorganger) verantwoordelijk. Passie en verdieping staan op de allereerste plaats. Het gaat om kennis 'die door een verzorger is heengegaan'.

Steun aan verzorgers

Voorop staat dat de verzorgers hun authenticiteit moeten behouden. Hun vorming en opleiding kan echter worden geprofessionaliseerd. Hun 'gereedschapskist' moet worden uitgebreid. Een valkuil is beschouwing in plaats van bezieling. Bij herbronning, een vernieuwde oriëntatie op de bronnen voor de geestelijke verzorging, verdienen de volgende terreinen aandacht:

- de apostolische traditie
- de Bijbel
- andere religieuze en levensbeschouwelijke tradities
- theologie, wijsbegeerte, ethiek
- homiletiek (presentatie, preekleer)
- pastorale taken (geestelijk en maatschappelijk).

Dat doel zou kunnen worden bereikt door de stichting van een eigen vormingsinstituut. Mogelijk is het wijzer bij een ander opleidingscentrum aansluiting te zoeken, bijv. bij de VU. Dat bevordert de religieuze diversiteit en versterkt uiteindelijk het genootschap.

De opleiding en vorming zouden ook een taak kunnen zijn voor de nieuwe adviesraad. Misschien een taak voor de stichting J.H. van Oosbreelezing?

Reactie van Jan Zwart

JZ stemt in met de inleiding en heeft geen aanvullingen of opmerkingen.

Discussie

AM: Het woord wetenschap heeft in onze maatschappij een te hoge status alsof het om de absolute waarheid gaat. Spreek daarom niet over wetenschappelijke denktank, maar alleen over denktank.

MH: Behoud wel de helikopterview.

RT: Het woord wetenschap lijkt me inderdaad minder geschikt. Het gaat wel om kennis.

BvdH: Houd oog op de balans tussen verstand en gevoel. Het moet wel door je heen gaan!

FvY: Het gaat niet om louter kennis. Het gaat vooral ook om bezieling en aansprekende eigen voorbeelden.

MB: Een adviesraad kan ook helpen bij het bepalen van de missie, visie en strategie. De vraag is hoe je het overdraagt aan de broeders, zusters en jeugd.

Ronde 5: **Meer openheid en Naar buiten gericht zijn**
Onderwerpen 10 en 6 van de Samenvatting.
Inleider Rob Tijdeman.

Meer openheid, meer transparantie

Uitgangspunt is:

Openheid roept wellicht kritiek op, maar ook betrokkenheid en vertrouwen.

Op LinkedIn zijn over openheid o.a. de volgende adviezen gegeven.

Als een adviescommissie wordt ingesteld of een actie wordt ingezet, zoals 'Groei', communiceer dan aan het begin, tussentijds en aan het eind. Publiceer het advies van de commissie en geef aan waar en waarom het bestuur van een advies afwijkt. Als het bestuur broeders en zusters vraagt om feedback, vertel dan later wat ermee gebeurd is.

Wees voorzichtig met het wekken van verwachtingen bij het aankondigen van een activiteit.

Maak van tevoren inzichtelijk wie in een eredienst zal voorgaan.

Maak een groepsdiscussie mogelijk op de publieke site van www.apgen.nl

Naar buiten gericht zijn

We zijn een betrekkelijk gesloten genootschap met een eigen cultuur, eigen liederen, eigen woordgebruik. Als je vanuit het genootschap met niet-apostolischen spreekt, is het goed je te realiseren dat woordgebruik en gewoonten door anderen vaak anders begrepen worden. Daarom de volgende adviezen:

Vermijd zoveel mogelijk apostolisch jargon.

Wat de laatste jaren opvalt, is dat het bestuur het vergroten van de naamsbekendheid en het ledental centraal lijkt te stellen.

Leg bij externe contacten de nadruk op de inhoud.

Verbreed het activiteitspectrum zodat niet-apostolischen in andere activiteiten dan de eredienst kennis met het genootschap kunnen maken.

Concentreer op zaken waar we sterk in zijn zoals jeugdverzorging en levensthema's.

Treed niet alleen als gemeenschap, maar ook als genootschap met het gedachtegoed naar buiten. Daarmee krijgt het genootschap een gezicht.

Plaats bijvoorbeeld wekelijks als genootschap een aansprekend filmpje op Youtube. (Zo iets als een Nederlandstalige Ted-uitzending.)

Reactie van Jan Zwart

JZ:: Deze punten moeten we ter harte nemen, er meer werk van maken. We zijn bijv. niet goed vindbaar op internet. Ik zie geen reden om adviezen niet algemeen toegankelijk te maken.

Feedback bij erediensten is van groot belang. In de bijlage staat een voorbeeld hoe JZ het doet. Broeders en zusters vinden dit verrassend en zijn vrij om mee te doen (ca. 90% reageert!)

Wat Youtube betreft: Kijk eens naar 'Inspirerende Hutspot' op YouTube

Discussie

AvdG: We horen weinig van de Jongerenraad? Laten ze regelmatig stukjes in De Stroom schrijven over wat ze doen.

JZ licht toe dat de Jongerenraad dit jaar als opstart heeft en begin volgend jaar pas definitief geïnstalleerd zal worden, waarna er meer informatie komt.

AM: Belangrijker dan het gedachtegoed vind ik het gevoelsgoed. Het gaat om de gevoelens van veiligheid, integriteit en congruentie. Betrokkenheid bij het motto 'In liefde werken aan een menswaardige wereld' is niet gebonden aan het lidmaatschap van ApGen. Daar zou ApGen wat mee moeten doen, bijv. door het lidmaatschap minder belangrijk te maken.

JZ: Kern van ons gedachtegoed is de Bergrede en de transitie daarvan naar gedrag. De realisatie daarvan lukt niet altijd. Ons Werk is er om het gedachtegoed en gevoelsgoed te versterken.

JvD: Omdat dat centraal niet genoeg gebeurt, ben ik begonnen met een website ter verbreiding van het apostolische gedachtegoed. Zie www.mijnontmoetingsplek.nl
RT: Publiceer regelmatig over waar het Bestuur mee bezig is. Wat zijn de plannen verder met projecten als 'Groei'?

JZ: Voor het naar buitentreden als genootschap is in navolging van de werkgroep Groei een extern adviesbureau ingehuurd. De komende maanden zullen we daarin stappen maken en begin 2015 komen we met de plannen naar buiten.

De bijeenkomst werd afgesloten met een woord van waardering van Jan Zwart en, zoals eerder genoemd, een uitnodiging om over een jaar een vervolggroep te hebben om te bespreken hoe het er dan voorstaat, en een slotwoord van de voorzitter.

Bijlage. Feedback gevraagd na een eredienst

Na elke eredienst waarin hij voorgaat vraagt JZ aan een viertal aanwezigen om te reageren. Op 28 september was dat, vanwege de plaatselijke voorbereiding, als volgt:

Hartelijk geliefde

Na een Eredienst vraag ik altijd na enige dagen vanuit de gemeenschap een aantal broeders en zusters om reflectie.

Graag doe ik een beroep op u om me te laten weten hoe u de Eredienst heeft ervaren. Hieronder een paar vragen, maar als u zelf andere punten heeft, prima!

Wat raakte u?

Het terugkijken op de zangerssamenkomsten verwerkte ik in de dienst. Kwam dit over?

Wat deed de weekbrief u?

Wat vraagt aandacht? Zijn er aanvullingen?

Met dank, u helpt me er echt mee!

Met een hartelijke groet,
Br. J. Zwart.

© Rob Tijdeman, tijdeman@ziggo.nl

Er zijn bijlagen bij de Samenvatting en beamerbeelden van de inleidingen op 3 oktober. Deze kunnen op bovengenoemd e-mailadres opgevraagd worden.

Niets uit deze tekst mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze en/of door welk medium ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.